

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasiló avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatelj je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne
Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 10.— K
pol leta 5.—
četrt leta 2.50
posamezna številka po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto.
Priloge poleg poštnine 15 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,
če se tiska enkrat . . . 16 h
dvakrat 14
trikrat 12
za nadaljna izvršenja od petit-vrste po 10 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Prihodnja številka „Učiteljskega
Tovariša“ izide dne 15. febr. 1918.

Mir in kruh.

Vase, ljudje, ozrite se!
Kače strupene, umaknite se
iz svetilišč, ki jih oskrnjate
s trupom brezdušja, naslade!
Vsi ste brsijske ene livade!

E. Gangl: Večerna sonata.

Neštete delavske mase, kakor bi se zgrinjale človeštvo v dolini Jozafatski, so v polpreteklih dneh križem položile žuljave roke. Stroji so stali. Ker je odpovedal dela vec, je delo počivalo. Bruhnilo je na dan z elementarno silo, kar je toliko časa tlelo v dušah, kar je peklo in razjedalo, kar peče in razjeda milijone trpečih, do smrti užaljenih in utrujenih duš. Ni kruha, ni obleke, ni obutve, ni kuriva, ni luči, ni zdravja, ni zdravlil, ni miru. Tako se vije ta strašna kača zlohotnosti in zatiranja brez konca naprej in prej! Ni! Edina pozitivna in resnična beseda današnjega dne: Ni! „Jaz sem berač!“ je dejal minister Höfer, ki bi moral skrbeti za naš vsakdanji kruh. Molitev nič več ne pomaga. Od Boga so se v molitev sklenjene roke obrnile k človeku — generalu, a ta pravi: „Jaz sem berač!“ Ni! In kjer še kaj je, tam pa nečesa drugega ni, ki naj bi dalo — sreča ni! Ni kruha, ker ni nikjer več nobenega sreča, in ker ni sreča, ni miru! Ni! Edina pozitivna beseda, edina resnica . . .

In kača se vije naprej — preko kupov lobanj, mimo mrtvaških odrov, poleg jetičnih in sifilitičnih bolnikov, ob domovih, osirotelih in v žalost topopljenih, spremljana od obupnih zdihov, brzeča po morju krvi in solza, neopažena od zelenih miz in od — od — od . . . kaj vemo, od koga še neopažena — se vije naprej, in ves milijon otrovanih rezin njenega razcepljenega jezika kaže pot — v grobove! Vsega drugega ni, sami grobovi so! Tako daleč je prišlo človeštvo!

Simpatije vsega učiteljstva vseh kulturnih narodov so na strani stavkajočih. A mi smo delali naprej. V duši bolelost, ki ji človeški govor ne zna izraziti, a na jeziku lepa beseda o dobroti, plemenitosti, čednosti, resnici in pravici! . . . Tako smo delali, tako delamo! Tako delamo, da ne vržemo v srca mladine bridkega sadu spoznanja, da je ne zastrupimo, njej ne pomendramo lepote in mladosti, saj imamo vero, da vsaj ona, ona vsaj postane deležna še na tej zemlji človeka vrednega in dostojnega življenja! In mi delamo naprej ne le z bolestjo v duši, ampak tudi s kletvijo v njej! S hrepenenjem, z živo, nikoli več pozabljeno željo po masčevanju! Toda nad mladino se ne bomo masčevali, nad nedolžnimi ne, temveč nad onimi, ki pičejo naš mozeg, ki hite za kažipotom kačjega jezika in pripravljajo naše grobove! . . .

Ko smo 10. septembra lanskega leta zborovali v Ljubljani, je bil med nami tudi koroški slovenski učitelj. „Ne imenujte mojega imena, sicer gorje meni v domači deželi!“ Tako nas je prosil — on, ponižani, do smrti užaljeni! Poglejte na Kranjsko, Goriško, v Istro, v Dalmacijo! Izstradani, razstrgani, bos, izčrpani do usmiljenja božjega, izpostavljeni šikanam zelenih miz — tako delamo! Delo je, a ni plačila zanje! Tudi plačilo je, pa ga ne dajo! Kakor bi bili tatovi naši gospodarji tako se godi nam in svojcem! Za nas ni bilo nikoli ničesar tam, koder so kamenje naložili na mesto človeških src. Najhujša je tista oblast, ki je od hudiča in njegovih

lažnivih spletk! Nje srce je želodec, ki se imenuje samogoltnost, a njena krona je častihlepnost, ki jo krasi krvavi biseri izdajstva, samoljubja in krvnštva. To spoznanje nam daje zgodovina vseh vekov od Efialta do Judeža, od Letice do Redla, od tega do onega . . .

In zato hoče miru tudi učiteljstvo! Miru hoče, ki mu bodi temelj resnica in pravica: miru, ki ga krsti in povelja demokracija; miru, ki mudaje diadem samoodločba narodov! Takega miru hočemo! Dajte nam ga — potem pride tudi naš kruh! Zakaj zarodek pekla ne bo več vršil med nami takega dela, kakor ga danes vrši morilno orožje na fronti. Živi ne moremo v zemljo; zato kličemo v zadnjem hipu: Hočemo miru in kruha! —

Vojna.

CESARJU.

(V novem letu 1918).

Zazdi se mi — ne zdi — resnica je: Odkar je Bog prestol Habsburški zgradil, vladar kreposti jasnih ni ga še zasel — kot Ti — Bog Te je nanj posadil! Pravice žar iz Tebe seva — ljubezen Tvoja vse ogreva!

Ko solnca žar v pomlad razlije se, kali iz leda reši zakovane: tako prihod Tvoj dvignil kamen je — ki tlači k tlo Ti narode prevdane! Vse rešenika Te pozdravlja — pot k svobodi se vsem pripravlja!

Modrosti Tvoje žar obsolnčil je Slovencev tudi dom — oj, dom trpljenja. — Le sanje so? — Oh, ne — saj čuti vse: v cesarju sreče luč, v njem odrešenje! . . . V Te, cesar, upe vsak nas stavi! Rešitelj naš, naš oče pravi!

Odkrnil si tiranstvu ost, jo strl, razmaknil vojnih ječ si stene temne, na Te svet trajno bo hvaležno zrl, ker Ti vladar modrosti si izjemne! Očistiš Avstrijo tlačanstva — dom bo nam bratstva veličanstva!

Ko rešen bil je svet obmejnih sten, smo zvali to domovja delo sveto. — V zvestobo našo dvomi kdo? — Noben, če ni tlačanstva mu srce razvneto! Zato glas k Tebi naš odmeva: Odrisi nas tlačanstva gneva!

Ne pusti zvesti svoj slovenski rod, da pod sovražnimi udarci naj umira! slovenski lev — branilec Ti povsod bil, je in bo, sovraga jez podira! Slovenci Tebi biser svetli ljubezni bodo v krono pletli! . . .

Josip Čonč.

DELO SLOVENSKEGA UČITELJSTVA ZA „RDEČI KRIŽ“ IN DRUGE VOJNOPO-MOŽNE SVRHE.

Na ljudski šoli pri Sv. Marjeti niže Ptuja se je nabralo za vojne namene 811.79 K; delo učiteljstva na ljudski šoli na Dolu pri Hrastniku: 1. dve zbirki učiteljstva 465.34 K, 2. članarina 208 K, 3. zbirka učencev 42.41 K, 4. 1% prispevek od učiteljskih plač 87.21 K, 5. šol. ravnatelj Ant. Gnus je daroval še posebej 83.60, 6. nabavil za stranke 60 srečk v vrednosti 1800 K, 7. zbirka v vojaških dnevih 49.86 K, 8. zbirke A. Gnusa za zaklad za vdove in sirote 47.40 K, 9. šolski ravnatelj A. Gnus je nabral za volno, iz katere so pletle učenke zapestnice, nogavice, dokolenice, 400 K; nadporočnik gosp. Rudolf Est in tovariš Darko Šterk sta nabrala za

oslepele vojake v Gradcu 228.46 K; Janez Robič, šol. ravnatelj in Fran Zacherl, učitelj, oba v Ljutomeru, za „Rdeči križ“ po 5 K v mesecu januarju in februarju, 20 K; skupaj 4239.37 K.

Danes izkazanih 4239.37 K

V 1. letoš. štev. izkazanih . . . 286.183.67 „

Skupaj 290.423.04 K

IV. VOJNO POSOJILO.

Po posredovanju šol. ravnatelja A. Gnusa so podpisale stranke 110.500 K.

Danes izkazanih 110.500 K

V zadnji štev. izkazanih . . . 2.761.438 „

Skupaj 2.871.938 K

V. VOJNO POSOJILO.

Po posredovanju šol. ravnatelja A. Gnusa so podpisale stranke 184.000 K.

Danes izkazanih 184.000 K

V zadnji štev. izkazanih . . . 10.314.807 „

Skupaj 10.498.807 K

VI. VOJNO POSOJILO.

Pri nabiralnici ljudske šole pri Sveti Marjeti niže Ptuja, 30.600 K; po posredovanju šol. ravnatelja A. Gnusa so podpisale stranke, 64.300 K; skupaj 94.900 K.

Danes izkazanih 94.900 K

V zadnji štev. izkazanih . . . 420.450 „

Skupaj 515.350 K

VII. VOJNO POSOJILO.

Pri nabiralnici ljudske šole pri Sv. Marjeti niže Ptuja, 55.400 K; s posredovanjem šolskega vodstva na Colu nad Vipavo, 22.000 K; skupaj 356.900 K.

Danes izkazanih 356.900 K

V prejšnjih štev. izkazanih . . . 459.300 „

Skupaj . . . 816.200 K

Denarni uspeh dela slovenskega učiteljstva v dobi vojne do danes.

Glasm izkazov v „Učit. Tovarišu“:

Za „Rdeči križ“, i. t. d. 290.423.04 K
III. vojno posojilo 278.848.69 K
IV. vojno posojilo 2.871.938 „ K
V. vojno posojilo 10.498.807 „ K
VI. vojno posojilo 515.350 „ K
VII. vojno posojilo 816.200 „ K
Srednje šole 67.837.38 K

Skupaj . . . 15.339.404.11 K

Panem et circenses.

Dvakrat dà, kdor hitro dà, pravi že star pregovor. Toda žal, da ta prislovica ni našla še do danes odprtih ušes onih dveh faktorjev slovenskega ali pravzaprav kranjskega učiteljstva, ki tako rada trkata na svoji prsi, češ tu notri je pravo razumevanje za obči blagor vsega slovenskega ljudstva, namreč kranjskega deželnega odbora. ki pa menda ni še bil nikdar polnoštevilno zbran, odkar razsaja vojna in — naše preskrbne c. kr. deželne vlade, kot zaščitnika vseh trpečih in zapuščenih.

Zgodbe o 70 milijonskem državnem prispevku nočemo ponavljati, ker je že preomlatena, dovolj je menda povedano, če pribijemo, da je bil ta prispevek namenjen hlapcu Jerneju, ki je pa dandanes popolnoma brezpraven, čeprav ga je sama pasja ponižnost in je patriotičen gori do ušes.

Danes lahko trdimo, da nam je ta prispevek napravil več duševnih in telesnih

muk, kakor da bi ga nikdar ne dobili v tej obliki in v tem obsegu.

Ako nas je hotel državni zbor vsaj malce oškodovati za naše trinpolletno stradanje in umiranje, naj bi bil doklado sam razdelil po oni statistiki, ki jo ima deželni odbor, oziroma ki jo je imel z dnem 30. novembrom, ko nam je nakazoval zadnjo draginsko vojno podporo. —

Da pa dokažemo, v kako neprijeten položaj je spravil marsikaterega učitelja obljubljeni državni prispevek in koliko neprilik in morečih skrbi mu je prizadejal, ker ni bil izplačan o pravem času, navajamo par eklatantnih zgledov.

Odkritosrčno rečeno, veselili smo se vesti, ko smo čitali v dnevnikih, da dobi ljudskošolsko učiteljstvo po tolikem mukopolnem času vendar enkrat malo — zaslužen nagrado. Do 15. decembra mora biti nagrada izplačana. No, smo si misli, zakon je tu, tedaj pridemo gotovo do tega časa do plačila. In le premnogi kolega je grešil z ozirom na ta sklenjeni zakon, zakaj ta ali oni si je kupil za svojo družino kakega bolj ali manj suhega prešiča, dobro vedoč, čim delj časa bo odlašal, tem težje ga bo dobili. — In šel je pa vzel dotični znesek pri tem ali onem vaškem mogotcu, češ, dobiš v kratkem času, gotovo pa 15. decembra povrnjeno. — Toda prišel je 15. december, prišel je 15. januar, denarja ni in tovariš je ostal na cedilu in njegova beseda — je postala — laž.

Sosed kolega — s prav številno družino mi je ravno te dni tožil poln skrb, da ga misli sosed kmet, kjer si je izposodil znesek za prešiča, izročiti sodniji, ako mu ne plača v 8 dneh posojenega zneska okrog 800 kron. Svetoval sem mu, naj predloži račun c. kr. dež. šol. svetu, mogoče ga tam rešijo iz te zagate?!

In koliko je sedaj takih kolegov, ki nimajo toliko poguma ali boljše rečeno kredita, da si izposodijo to vsoto; premnogi jih je pa zopet, ki iz golega ponosa, ker se nočejo dati „v zobe“ vsej občini — nočejo prositi na „posodo“, — in raji bodo jedli nezabeljeno in stradali, kakor prosili miloščine. — Kdo bo kriv temu? — Ne vprašajte . . .

Premnogo bo pa zopet tovarišev, ki se bodo tolažili z obljubo, ko prejmem denar, kupim prešiča, kupim masti itd.

Tem tovarišem svetujem, da naj se že sedaj obrnejo na vodjo „Kranjskega deželnega mesta za vnovčevanje živine v Ljubljani Radota Legvarta, da jim prihrani toliko in toliko prešičev, predujem si lahko preskrbi ali pri dežel. odboru ali ga pa naj vzame iz čistega dobička, ki ga je le-ta vnovčevalnica do sedaj napravila.

V mesecu marcu ne bo dobili niti prešiča več, če tudi bi ga hoteli odtetati z zlatom. —

In sklep: jej nezabeljeno, vsaj si hlapec Jernej . . in navdušuj izročeno ti mladino za vse lepo in blago — ter kriči na vse grlo: — ??? —

Tako je tudi z ostalim živežem in obleko. — Do decembra se je tuintam še kaj dobilo — če si pravočasno prišel, seveda preplačati bi moral. In to si lahko storil, vsaj si dobil prvega decembra preščajno plačo — plačo m rlnih časov, onih časov, ko je veljal kg kaše 16 h — 1 kg mesa 96 h — tedaj onega decembra, ko stane 1 kg kaše 5 K, a 1 kg mesa 7 K 60 h. — O obleki pa niti ne govorim. —

Vso nagrado dam onemu, ki mi pomaga rešiti to - le preprosto računsko nalogo:

Imam 18 službenih let. — 2 otroka se šolata v Ljubljani, za katera plačujem mes. po 85 K, doma smo trije, ki imamo tudi slučajno še želodce, stanovanja plačujem